

“Research article”

DOI: 10.71876/jfh.2024.3051403

## Investigating the level of satisfaction of urban and rural consumers with the quality and safety of food (case study: Bahmai county)

Asadi Khoob, S. M.<sup>1</sup>, Papzan, A. H.<sup>2\*</sup>, Haghparast, R.<sup>3</sup>

1. Ph.D. Candidate, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Razi University of Kermanshah, Iran.
  2. Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran.
  3. Dryland Agricultural Research Sub –Institute, Kermanshah, Iran.
- \*Corresponding author: papzanabdolhamaid89@gmail.com  
(Received: 2023/6/24 Accepted: 2023/12/2)

### Abstract

Access to healthy and high-quality food is a fundamental challenge for consumers. This study aimed to assess consumer satisfaction regarding the quality and health of food. The research employed an applied approach for its purpose and utilized descriptive-analytical methods through surveys for data collection. The statistical population consisted of heads of urban and rural households in Behmai City, located in Kohgiluyeh and Boyer Ahmad provinces, with a total of 380 samples selected using a multistage cluster sampling method with proportional allocation. The findings revealed that consumer satisfaction with food quality was generally low, while concerns about food safety were notably high among the majority of consumers across various socio-economic groups. Additionally, the research indicated no significant relationship between household economic and social variables and satisfaction levels regarding food quality and safety. Furthermore, the mean comparison test results demonstrated no substantial differences in consumer satisfaction with food quality and safety among different income, educational, and occupational groups. Overall, it appears that varied income groups express dissatisfaction with food quality and have considerable concerns about food safety.

**Conflict of interest:** None declared.

**Keywords:** Food safety, Satisfaction, Quality, Anxiety

## سنجش میزان رضایت‌مندی مصرف‌کنندگان شهری و روستایی از کیفیت و سلامت مواد غذایی (مطالعه موردی: شهرستان بهمئی)

رضایت مصرف‌کنندگان از کیفیت و سلامت مواد غذایی

سیدمهدی اسعدی‌خوب<sup>۱</sup>، عبدالحمید پاپ‌زن<sup>۲\*</sup>، رضا حق‌پرست<sup>۳</sup>

۱- دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه رازی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.  
۲- دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

۳- دانشیار معاونت موسسه تحقیقات کشاورزی دیم، کرمانشاه، ایران.

\*نویسنده مسئول مکاتبات: papzanabdolhamaid89@gmail.com

(دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۴/۳ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۹/۱۱)

### چکیده

دسترسی به غذای سالم و با کیفیت از چالش‌های اساسی مصرف‌کنندگان مواد غذایی بشمار می‌رود. این مطالعه با هدف بررسی میزان رضایت‌مندی مصرف‌کنندگان از کیفیت و سلامت مواد غذایی انجام گرفته است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی - تحلیلی و براساس گردآوری داده‌ها، پیمایشی بوده است. جامعه آماری تحقیق شامل سرپرست خانوارهای شهری و روستایی شهرستان بهمئی واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد بوده‌اند که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای چندمرحله‌ای با انتساب متناسب ۳۸۰ نمونه برای مطالعه انتخاب گردید. نتایج مطالعه نشان داد میزان رضایت‌مندی از کیفیت مواد غذایی در سطح پایین بوده و میزان نگرانی و اضطراب نسبت به سلامت و ایمنی مواد غذایی در بین اکثریت مصرف‌کنندگان و گروه‌های مختلف اقتصادی - اجتماعی در سطح بالا ارزیابی شده است. یافته‌های تحقیق حاکی از عدم وجود همبستگی بین متغیرهای اقتصادی و اجتماعی خانوار با شاخص‌های رضایت‌مندی از کیفیت و سلامت مواد غذایی بوده است. همچنین نتایج حاصل از آزمون مقایسه میانگین‌ها بیانگر عدم تفاوت معنی‌دار میزان رضایت‌مندی مصرف‌کنندگان از کیفیت و سلامت مواد غذایی بین گروه‌های مختلف درآمدی، تحصیلی و شغلی می‌باشد. تا جایی که گروه‌های مختلف درآمدی از کیفیت مواد غذایی ناراضی بوده و نسبت به سالم بودن مواد غذایی، احساس نگرانی و اضطراب زیادی داشته‌اند.

واژه‌های کلیدی: ایمنی غذایی، رضایت‌مندی، کیفیت، اضطراب

## مقدمه

علی‌رغم پیشرفت چشمگیر در رفع نیازهای اساسی و مواد غذایی اقشار فقیر و آسیب‌پذیر جهان، هنوز هم ناامنی غذایی بعنوان یک چالش اساسی در سراسر جهان وجود دارد و صدها میلیون نفر را تحت تأثیر قرار می‌دهد. کیفیت پایین رژیم‌های غذایی باعث اضافه وزن و چاقی، شیوع بیماری‌های مرتبط با کالری بالا و رژیم‌های ناسالم و در نتیجه باعث تهدید سلامتی انسان می‌گردد، بنابراین امروزه رژیم‌های غذایی ناسالم بعنوان بزرگترین بار بیماری جهان بشمار می‌رود (Haghparsat, 2018) و (Willett *et al.*, 2019). از این رو کیفیت و ایمنی مواد غذایی در طی ۱۰ سال گذشته موضوعی بسیار مهم در تحقیقات علمی بوده است (Grunert, 2005). بنابراین ارتقاء سطح مناسب تولید و مصرف غذاهای با کیفیت بالا و سرشار از پروتئین بسیار مهم است (Minocha *et al.*, 2019)، زیرا تمرکز بیش از حد بر رویکردهای کمی کشاورزی و تولید محور و شاخص دسترسی، موجب غفلت از کیفیت و سلامت مواد غذایی گردیده است (Ickowitz *et al.*, 2019; Jiren *et al.*, 2020).

"امنیت غذایی وضعیتی است که همه افراد، در همه زمانها، دسترسی فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی به اندازه کافی، ایمن و مغذی به مواد غذایی داشته باشند. مواد غذایی که پاسخگوی نیازهای غذایی و ترجیحات غذایی آنها برای یک زندگی فعال و سالم باشد" (FAO, 1996). از نگاهی دیگر، چهار ستون امنیت غذایی عبارتند از **فراهمی غذا** (Availability)، **دسترسی** (access)، **بهرمندی** (Utilisation) و **پایداری** (Stability) (Alonso *et al.*, 2018, Pérez-Escamilla).

(et al., 2017). کیفیت و سلامت مواد غذایی از زیر بخش‌های مولفه استفاده و بهره‌برداری می‌باشد. البته شاخص کیفیت و ایمنی که شامل سلامت و عدم بیماری مواد غذایی می‌گردد در شاخص امنیت غذایی جهانی (GFSI: Global Food Security Index) به طور مستقل مورد ارزیابی قرار می‌گیرد (Chen *et al.*, 2019). بنابراین کیفیت و ایمنی مواد غذایی، مفهوم امنیت غذایی را از معیارهای سنتی فراتر می‌برند، زیرا در معیارهای سنتی امنیت غذایی تأکید بر مولفه دسترسی بوده است (Unit, 2014). در زمینه کیفیت یک توافق کلی وجود دارد که کیفیت یک جنبه عینی و یک جنبه ذهنی دارد. جنبه عینی آن به خصوصیات فیزیکی محصول و جنبه ذهنی آن به درک مصرف‌کنندگان از محصول ارتباط دارد (Grunert, 2005). از دیدگاه مصرف‌کننده، کیفیت مواد غذایی می‌تواند به عنوان ویژگی‌های مطلوب یک محصول غذایی مانند طبیعی بودن، ایمنی، طعم، تازگی و مزه تعریف شود (Liu and Grunert, 2020). ایمنی و سلامت مواد غذایی را می‌توان رفع خطر بیماری مواد غذایی و رفع نگرانی و اضطراب مصرف‌کنندگان لحاظ کرد (Walls *et al.*, 2019). به بیان ساده‌تر ایمنی مواد غذایی یعنی سالم بودن مواد غذایی و رفع خطر بیماری ناشی از مواد غذایی برای مصرف‌کنندگان و وجود یک سازمان یا نهاد با کارکرد نظارت بنیادی که به اطمینان از امنیت غذایی کمک می‌کند (Candel, 2018; Grunert, 2005). از تعاریف گوناگون می‌توان برداشت نمود که امنیت غذایی به طور اعم و کیفیت و سلامت غذایی به طور اخص یک مفهوم چندجانبه عینی و ذهنی می‌باشد (Tamburino *et al.*, 2020)، اغلب مطالعات قبلی روی ابعاد کمی

مطالعه‌های دیگر در ارتباط با مواد غذایی ارگانیک و رابطه بین مصرف مواد غذایی ارگانیک، نگرانی از سلامتی، باورهای بهداشتی و رفاه ذهنی در کشور اسپانیا با در یک نظرسنجی آنلاین با استفاده از طیف لیکرت انجام شد. یافته‌های تحقیق از تأثیر مثبت و معنادار مصرف غذاهای ارگانیک بر سلامت ذهنی حمایت کرده‌اند (Apaolaza *et al.*, 2018). یک مطالعه فراملیتی توسط (Grunert *et al.*, 2007) در ارتباط غذا با رضایت از زندگی در هشت کشور اروپایی با استفاده از مقیاس هفت درجه‌ای خیلی موافق تا خیلی مخالف مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین رضایت درک شده شرکت کنندگان از زندگی مرتبط با غذا رابطه معناداری وجود دارد. از همین رو در کشورهای اروپایی، استانداردهای سخت گیرانه‌ای برای کنترل کیفیت و نظارت بر فرایند تولید محصولات کشاورزی اتخاذ گردیده است (Houghton *et al.*, 2008). در مطالعه‌ای دیگر، دیدگاه مصرف کنندگان درباره عوامل مؤثر بر رضایت از مواد غذایی با هدف شناسایی عوامل تعیین کننده بر رضایت مصرف کننده با استفاده از یک رویکرد کیفی، مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج تحقیق بیانگر اهمیت ویژگی‌های حسی، خصوصیات فیزیکی غذا، انتظارات و خواسته‌ها، زمینه و الگوی خاص غذایی مصرف کننده از عوامل مهم در تعیین میزان رضایت از غذا می‌باشند، اما به طور کلی، تجربه حسی مصرف کننده به عنوان مهمترین عامل میزان رضایت از مواد غذایی تعیین گردیده است. همچنین همین محققان در مطالعه‌ای دیگر، رضایت غذایی را با استفاده از بررسی احساسات قبل، حال و بعد از مصرف مواد غذایی با یک روش کیفی سنجیده‌اند. یافته‌های تحقیق

موضوع مانند در دسترس بودن (موجود بودن)، دسترسی (قدرت خرید) به غذا، تنوع، جمعیت، زنان، فقر و ناامنی غذایی تمرکز نموده‌اند، در واقع تمرکز اصلی بر تولید و موجود بودن مواد غذایی و نهایتاً دسترسی حداکثری بوده است، در نتیجه کمتر به موضوع نگرش و رضایت مصرف کنندگان پرداخته شده است. در حالیکه رضایت از کیفیت و سلامت مواد غذایی برای مصرف کنندگان از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد. هیچکدام از شاخص‌های کمی امنیت غذایی به ما نمی‌گویند که مردم چه احساسی دارند و نگرش آنان نسبت به کیفیت و سلامت مواد غذایی چگونه است. بنابراین ضروری است با یک مطالعه میدانی، نگرش و دیدگاه مصرف کنندگان مواد غذایی را نسبت به کیفیت و سلامت مواد غذایی مورد بررسی قرار داد. به همین دلیل به برخی مطالعات نزدیک به موضوع اشاره می‌گردد.

یک مطالعه با هدف اندازه‌گیری نگرش مصرف کنندگان نسبت به سلامت و طعم مواد غذایی در کشور ایتالیا با هدف سطح‌بندی نگرش مصرف کنندگان از ضعیف تا قوی صورت گرفت. در نتیجه، افرادی که به سلامتی توجه بیشتری داشته‌اند، به همان نسبت به کیفیت محصول حساس بوده‌اند (Saba *et al.*, 2019). در مطالعه‌ای در کشور سوئد، رضایت مصرف کنندگان از مواد غذایی در ارتباط با مراجع گوناگون مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان داد کیفیت درک شده توسط مصرف کنندگان، متفاوت بوده که این موضوع باعث نوعی چالش برای تبدیل انتخاب محصول به رضایت مصرف کنندگان از نوع محصول تبدیل شده است (Lagerkvist *et al.*, 2017).

کلی می‌توان نتیجه‌گیری کرد که کیفیت و سلامت مواد غذایی نسبت به سایر ابعاد امنیت غذایی مانند شاخص دسترسی و دردسترس بودن کمتر مورد توجه محققان قرار گرفته است و مطالعاتی که به موضوع کیفیت پرداخته‌اند، اکثریت موضوع تنوع، الگو و رژیم‌های غذایی سالم را در نظر گرفته‌اند، همچنین در ارتباط با بررسی میزان رضایت مصرف‌کنندگان از کیفیت و سلامت مواد غذایی تا آنجا که محققان در مجلات و نشریات داخلی به جستجو پرداخته‌اند، کمتر به این موضوع و مساله پرداخته شده است. از طرفی، شهرستان بهمنی واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد، با بافتی ایلی و عشایری، دارای الگوهای غذایی سنتی بوده است، اما با توجه به اینکه حدود دو دهه از شهرستان شدن آن می‌گذرد، الگو و رژیم‌های غذایی آنان نیز تغییر یافته و غذاهای فرآوری شده، صنعتی و دارای مواد افزودنی زیاد به سبد غذایی آنان افزوده گردید که همین امر، منجر به دستخوش رژیم‌های غذایی گردیده است، از سوی دیگر، براساس گزارش‌های مرکز بهداشت و درمان شهرستان بهمنی، میزان بیماری‌های غیرواگیردار مانند دیابت، فشار خون، افزایش وزن و غیره و مسمومیت‌های ناشی از مصرف مواد غذایی در این منطقه رو به فزونی نهاده است. بنابراین این تحقیق، سعی دارد که از شاخص‌های کمی و مرسوم امنیت غذایی، پا را فراتر نهاده و به عبارت دیگر، یک تحقیق، نتیجه‌گراست، به این معنی که در نهایت، مصرف‌کنندگان چه احساس و رضایتی از مواد غذایی قابل دسترس و مصرفی خود دارند. در نتیجه در این مطالعه، دیدگاه و نظر مصرف‌کنندگان از کیفیت، ایمنی و سلامت مواد غذایی مورد ارزیابی قرار گرفته است.

نشان داد که رضایت حسی از غذا به شدت تحت تأثیر علاقه به طعم و ظاهر غذا می‌باشد (Andersen and Hyldig, 2015b, Andersen and Hyldig, 2015a). درک خطر بالا از مسائل مربوط به ایمنی مواد غذایی موجب برانگیختن احساسات منفی شدید مانند اضطراب، ترس و نگرانی شود. در نتیجه سطح دانش و آگاهی، می‌تواند منجر به اعتماد یا بی‌اعتمادی به سلامت و کیفیت مواد غذایی و مواد افزودنی غذایی شود (Knox, 2000). بنابراین افزایش نگرانی از سلامت و کیفیت مواد غذایی فرآوری شده و صنعتی موجب افزایش میزان مصرف مواد غذایی گیاهی و بومی- محلی در بین مصرف‌کنندگان در جوامع گوناگون شده است (Chen et al., 2020, Ickowitz et al., 2019, Spendrup and Hovmalm, 2022).

در کشور ایران مطالعات فراوانی پیرامون ابعاد گوناگون امنیت و ناامنی غذایی به طور اعم با محوریت شاخص‌های کمی و مولفه‌های اقتصادی- اجتماعی انجام گردیده است، اما مطالعات اندکی به طور اخص، کیفیت، سلامت و ایمنی غذایی را بررسی نموده‌اند. چالش‌های کیفیت، سلامت و امنیت غذایی در ایران را بررسی نموده‌اند (Hojjati and Noshad, 2019). در یک مطالعه کیفی، ایمنی مواد غذایی مورد بررسی قرار گرفته است (Hatami et al., 2018). مطالعه‌ای با موضوع سنجش امنیت غذایی و واکاوی چالش‌های آن در مناطق روستایی انجام شد (Jamini et al., 2017). در مطالعه‌ای دیگر در کشور ایران، ارزیابی تأثیر عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی مشتریان در صنعت رستوران‌داری پرداخته شد و بر اهمیت کیفیت غذا در افزایش رضایت مشتریان تأکید گردید (Dorosti et al., 2014). به طور

## مواد و روش‌ها

کنندگان شهری، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای بهره برده شد، به طوری که از تمام مناطق شهری، در بین نمونه آماری وجود داشته است. به این طریق که نخست، شهر لیکک به چند بلوک یا منطقه تقسیم گردید، سپس از هر بلوک و منطقه، به روش تصادفی، چند کوچه و همین طور در ادامه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، از هر کوچه چند خانوار برای مطالعه انتخاب گردید. برای نمونه‌گیری از طبقه روستایی، نخست به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای (Multistep Cluster Sampling) از هر بخش، یک دهستان انتخاب شد که دهستان گرمسیرشمالی به مرکزیت بخش ممبئی و دهستان بهمئی گرمسیری جنوبی به مرکزیت بخش مرکزی انتخاب شده است. سپس از هر دهستان، چند روستا به روش تصادفی ساده برای مطالعه انتخاب گردید. با توجه به فاصله نزدیک مکانی و شباهت اقتصادی، فرهنگی و جغرافیایی این مناطق روستایی به یکدیگر، ۵۰ درصد روستاها به روش تصادفی برای مطالعه انتخاب و پرسشنامه بین سرپرست خانوارها با استفاده از روش تصادفی ساده توزیع و تکمیل گردید. ابزار اصلی تحقیق پرسشنامه محقق ساخته بوده است.

### -سنجش کیفیت، ایمنی و سلامت مواد غذایی

میزان نگرش و رضایت مصرف‌کنندگان از کیفیت و سلامت مواد غذایی توسط طیف پنج قسمتی لیکرت (Likert) (خیلی کم تا خیلی زیاد) سنجیده شد. یکی از رایج‌ترین ابزارهای سنجش نگرش‌ها، مقیاس لیکرت می‌باشد (Sarmad et al., 1998). در این مطالعه، ما به دنبال سنجش کیفیت و ایمنی مواد غذایی نبوده‌ایم، بلکه سعی گردید که میزان رضایت و دیدگاه مصرف‌کنندگان

تحقیق حاضر از نظر ماهیت، پارادایم (paradigm) کمی و از نظر نوع هدف، کاربردی (Applied Reseaech) و از نظر بازه زمانی، مقطعی (cross sectional)، از نظر گردآوری اطلاعات در محدوده تحقیقات توصیفی - میدانی و از نظر تقسیم بندی تحقیقات میدانی، از نوع تحقیقات پیمایشی (survey research) و از نظر کنترل، در دسته تحقیقات غیرآزمایشگاهی کنترل نشده بشمار می‌رود. جامعه آماری تحقیق شامل سرپرست خانوارهای شهری و روستایی شهرستان بهمئی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد می‌باشد. براساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، شهرستان بهمئی نزدیک به ۳۸ هزار نفر جمعیت ۱۰ هزار خانوار داشته است که از این تعداد، ۵۲۰۰ خانوار در شهر و نزدیک به ۴۸۰۰ خانوار در روستا سکونت داشته‌اند. سرپرست خانوار از آن جهت انتخاب گردید که معمولا مسئول خرید مواد غذایی، تأمین امنیت غذایی خانوار و پخت و پز را بر عهده دارند، بنابراین باید شخصی به سوالات پاسخ می‌داد که بیشترین درگیری و مسئولیت را با خرید تا آماده‌سازی مواد غذایی بر عهده داشته است (Coates et al., 2007). با استفاده از جدول مورگان و کرجسی (Morgan and Krejcie)، تعداد ۳۸۱ سرپرست خانوار از بین ۱۰ هزار سرپرست خانوار برای مطالعه انتخاب که جهت اطمینان بیشتر، تعداد ۴۰۰ خانوار برای مطالعه انتخاب شد. نخست، به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب از طبقه شهری و روستایی، از هر طبقه یک نمونه تصادفی به نسبت تعداد افراد جامعه انتخاب گردید. برای نمونه‌گیری از طبقه مصرف-

آماره‌های میانگین، انحراف از معیار و ضریب تغییرات یا CV (Coefficient of Variation) استفاده گردید. در ادامه برای بررسی ارتباط متغیرهای اقتصادی و اجتماعی خانوار با شاخص‌های کیفیت و ایمنی مواد غذایی از ضرایب همبستگی اسپیرمن (Spearman) و جهت مقایسه میانگین گروه‌های مختلف درآمدی و اجتماعی از آزمون مقایسه میانگین‌های ناپارامتری من - ویتنی (Mann-Whitney) و ویلکاکسون (-Wilcoxon rank sum test) برای مقایسه میانگین دو گروه و برای بیش از دو گروه از آزمون ناپارامتری کروسکال والیس (Kruskal-Wallis H test) بهره گرفته شد. برای سنجش اعتبار (Validity) و ابزار پرسشنامه از اعتبار محتوایی (content validity) و صوری (face validity) که مبتنی بر نظر متخصصان و داوران می‌باشد، استفاده شد. پایایی (Reliability) آن به وسیله آلفای کرونباخ اندازه‌گیری شد.

#### - معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان بهمئی واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد دارای یک شهر به مرکزیت شهر لیکک و دو بخش به نام‌های بخش گرمسیری و بخش مرکزی با ۱۵۰ روستای دارای سکنه و چهار دهستان: ۱- بهمئی گرمسیرشمالی، ۲- بهمئی گرمسیرجنوبی، ۳- سرآسیاب یوسفی و ۴- کفش کنان می‌باشد که اطلاعات تکمیلی در جدول (۱) آمده است.

مواد غذایی از کیفیت و سلامت مواد غذایی مورد ارزیابی قرار گیرد. محقق سعی نمود آن دسته از مواد غذایی مورد پرسش قرار گیرند که طبق تعریف فائو جزو دسته‌های اصلی مواد غذایی محسوب می‌شوند. همچنین آن گروه از مواد غذایی که طبق عرف و فرهنگ خوراک جزو اقلام ضروری و پر مصرف خانوارهای منطقه مورد مطالعه بوده است هم آورده شد. طبق تعریف فائو، مواد غذایی به هشت گروه طبقه‌بندی شدند: ۱. مواد اولیه نشاسته‌ای، ۲. سبزیجات، ۳. میوه‌ها و سبزیجات غنی از ویتامین A، ۴. سایر میوه‌ها و سبزیجات، ۵. گوشت و فرآورده‌های گوشتی از جمله گوشت مرغ و ماهی، ۶. تخم مرغ، ۷. لبنیات، ۸. حبوبات، آجیل و دانه‌ها (Zaharia et al., 2021). همچنین در ارتباط با بررسی بعد ایمنی و سلامت مواد غذایی، میزان نگرانی از سلامت مواد غذایی مورد ارزیابی قرار گرفت. به این معنا که یک پرسشنامه محقق ساخته در سه بخش شامل ۱- گویه‌های مربوط به ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخ‌دهندگان، ۲- میزان رضایت‌مندی از کیفیت مواد غذایی و ۳- میزان نگرانی مصرف‌کنندگان از بیماری و سلامت مواد غذایی طراحی و با استفاده از طیف لیکرت ارزیابی گردید.

#### - روش‌های آماری

جهت آمار توصیفی و توضیح میزان رضایت‌مندی مصرف‌کنندگان از کیفیت، سلامت ایمنی مواد غذایی از

جدول (۱)- اطلاعات جمعیتی شهرستان بهمنی و جامعه آماری تحقیق

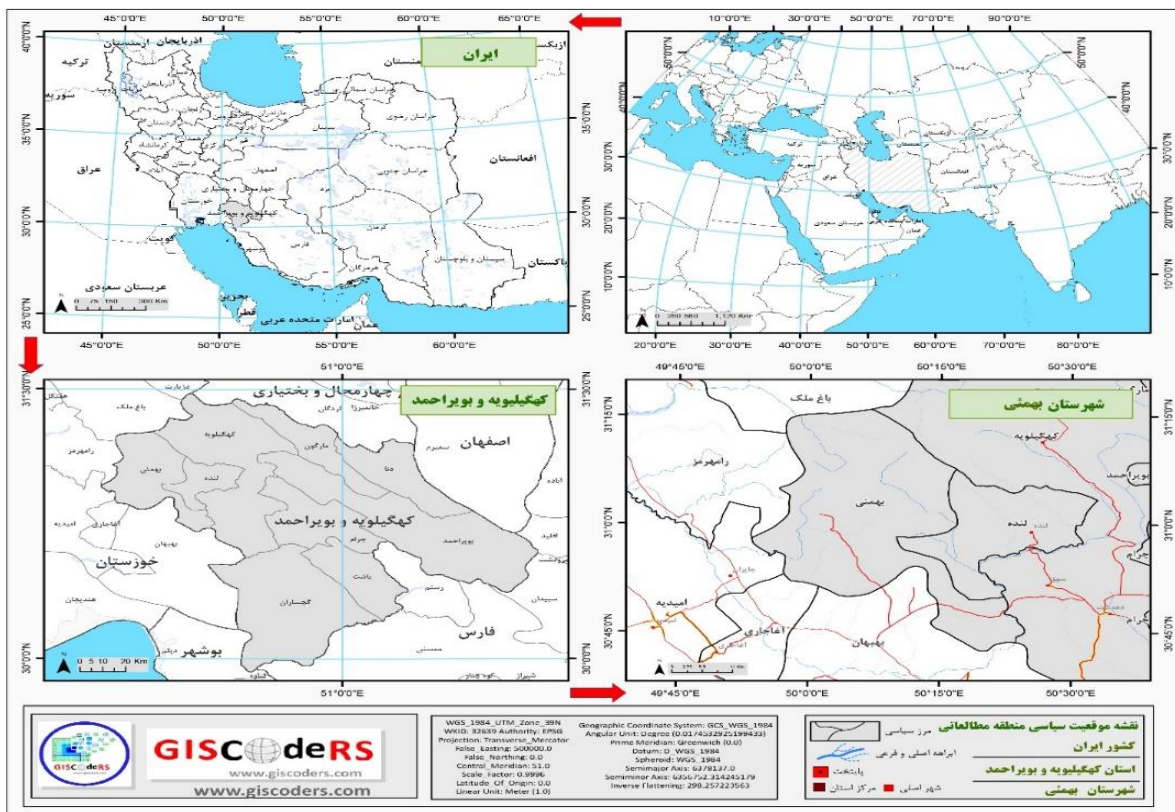
عنوان	جمعیت کل	تعداد خانوار	مرد	زن	تعداد روستای دارای سکنه
شهرستان بهمنی	۳۸۰۰۰	۱۰۰۲۸	۱۹۰۵۰	۱۸۹۵۰	۱۱۵
ساکن در نقاط شهری	۱۹۳۵۰	۵۱۰۰	۱۰۰۹۰	۹۲۶۰	
ساکن در نقاط روستایی	۱۸۶۵۰	۴۹۲۸	۹۵۰۰	۹۱۵۰	
دهستان بهمنی گرمسیر شمالی	۶۱۵۰	۱۶۴۶	۳۰۸۹	۳۰۶۱	۴۴
دهستان سرآسیاب یوسفی	۳۲۲۵	۸۹۰	۱۶۴۲	۱۶۱۰	۲۹
دهستان بهمنی گرمسیری جنوبی	۷۸۸۳	۱۸۸۰	۳۶۵۱	۳۴۳۲	۳۵
دهستان کفش کنان	۱۳۸۴	۴۰۲	۷۰۸	۶۷۶	۷

منبع: مرکز آمار ایران؛ سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵.

همچنین موقعیت شهرستان بهمنی در یک نمای

کلی در کشور و استان در شکل (۲) قابل مشاهده

می‌باشد.



شکل ۲- نقشه تقسیمات سیاسی استان کهگیلویه و بویراحمد و موقعیت شهرستان بهمنی. منبع: فرمانداری شهرستان بهمنی



## یافته‌ها

سال بود که میانگین سن جامعه آماری طبقه شهر و روستا به ترتیب برابر با ۴۱ و ۴۴ سال می‌باشد که باتوجه به مهاجرت جوانان به شهر، طبیعی است میانگین سن جمعیت در روستا بیشتر از شهر باشد. همچنین نزدیک به ۵۰ درصد از پاسخ‌دهندگان این تحقیق دارای یک فرزند (۲۲/۵ درصد) یا دو فرزند (۲۸ درصد) داشته‌اند. ۱۵ درصد از جامعه مورد مطالعه دارای سه فرزند و تنها ۲۲/۵ درصد از پاسخ‌دهندگان تحقیق حاضر بیش از سه فرزند داشته‌اند. در مجموع بعد خانوار جامعه آماری برابر با ۲/۴ بوده است.

براساس جدول (۲) مشاهده می‌گردد که ۷۷ درصد از پاسخ‌دهندگان مرد و ۲۳ درصد زن، نزدیک به ۴۰ درصد دارای شغل کارمندی و اکثریت (۸۲ درصد) عضو یکی از شبکه‌های اجتماعی - مجازی بوده‌اند. توزیع فراوانی وضعیت درآمدی پاسخ‌دهندگان نشان می‌دهد حدود ۴۲ درصد از جامعه آماری با بیشترین فراوانی، درآمدی بین پنج تا ۱۰ میلیون تومان در ماه داشته‌اند. کمترین فراوانی با ۸ درصد از جامعه آماری مربوط به طبقه درآمدی بالای ۱۵ میلیون تومان بوده است. میانگین سن مجموع نمونه آماری این تحقیق ۴۲

جدول (۲) - توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی پاسخ‌دهندگان

متغیر	طبقات	فراوانی	درصد
محل سکونت	شهر	۲۳۰	۵۷
	روستا	۱۷۰	۴۳
جنسیت	مرد	۳۰۸	۷۷
	زن	۹۲	۲۳
شغل سرپرست خانوار	کارمندی	۱۶۳	۴۰/۸
	آزاد	۱۰۲	۲۵/۵
	صنعت و شرکتی	۳۳	۸/۲
	کشاورزی	۴۳	۱۰/۸
	کارگری	۲۱	۵/۲
	بیکار	۲۰	۵
	سایر	۱۸	۴/۵
شغل همسر	خانه دار	۲۸۵	۷۱/۲
	کارمندی	۶۸	۱۷
	آزاد	۱۳	۳/۲
	کشاورزی	۱۵	۳/۸
	سایر	۱۷	۴/۲
عضویت در شبکه‌های اجتماعی	بلی	۳۲۸	۸۲
	خیر	۷۲	۱۸

**- نتایج سنجش شاخص رضایت مندی**

رضایت مصرف کنندگان جامعه مورد مطالعه تحقیق نسبت به کیفیت مواد غذایی در جدول (۳) مشاهده می گردد که میانگین مجموع متغیرها (۱۱ متغیر) نزدیک به سطح متوسط با میانگین (۲/۶۱) و انحراف معیار (۱/۰۱) ارزیابی شده است.

یافته‌های مربوط میزان رضایت از کیفیت مواد غذایی اصلی براساس آماره میانگین و انحراف از معیار، ضریب تغییرات به ترتیب اولویت در جدول (۳) آمده است. مقادیر میانگین هر متغیر عددی بین یک (خیلی کم) تا پنج (خیلی زیاد) می باشد. در رابطه با میزان

جدول (۳)- وضعیت شاخص رضایت مندی از کیفیت مواد غذایی از دیدگاه پاسخ دهندگان به ترتیب اولویت (بر اساس آماره میانگین)

ردیف	گروه اول: رضایت از گروههای اصلی مواد غذایی و غذاهای جدید و فرآوری شده به ترتیب اولویت	(میانگین از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات (CV)
۱	میزان رضایت شما از کیفیت حبوبات (لوبیا، عدس، ماش، نخود)؟	۳/۱۸	۰/۹۶	۰/۳۰۱
۲	میزان رضایت شما از کیفیت گوشت قرمز؟	۲/۹۳	۱/۰۵	۰/۳۵۸
۳	میزان رضایت شما از کیفیت گروه غذایی مغزها (گردو، پسته، بادام زمینی)	۲/۹۱	۱/۰۳	۰/۳۵۳
۴	میزان رضایت شما از کیفیت ماهی و میگو؟	۲/۸۵	۱/۱۱	۰/۳۸۹
۵	میزان رضایت شما از کیفیت میوه جات؟	۲/۸۴	۱/۰	۰/۳۵۲
۶	میزان رضایت شما از کیفیت غلات (نان، برنج و ماکارونی) که از فروشگاههای مواد غذایی تهیه میکنند؟	۲/۷۰	۱/۰۱	۰/۳۷۴
۷	میزان رضایت شما از کیفیت سبزیجات بازار؟	۲/۶۸	۱/۰۵	۰/۳۹۱
۸	میزان رضایت شما از کیفیت لبنیات پاستوریزه (شیر، ماست، پنیر، دوغ، خامه، کره)؟	۲/۶۱	۱/۱۵	۰/۴۴۰
۹	میزان رضایت شما از کیفیت گوشت مرغ؟	۲/۵۸	۱/۰۲	۰/۴۰۶
۱۰	میزان رضایت شما از کیفیت نوشیدنی های گازدار (مانند نوشابه، دلستر) و آب میوه؟	۱/۹۷	۱/۰	۰/۵۰۷
۱۱	میزان رضایت شما از کیفیت غذاهای فرآوری شده و صنعتی مانند سوسیس و کالباس در بازار؟	۱/۴۸	۰/۸۲	۰/۵۵۴
	میانگین مجموع متغیرها	۲/۶۱	۱/۰۱	۰/۳۸۶

**-رضایت از کیفیت غذاهای محلی و طبیعی**

طبیعی در سطح زیاد با میانگین (۳/۸۸) با انحراف از معیار کمتر از یک (۰/۹۴) بوده است.

آنطور که یافته‌های تحقیق (جدول ۴) نشان می دهد میزان رضایت کلی از کیفیت غذاهای محلی و

جدول (۴) - وضعیت شاخص رضایت مندی از مواد غذایی بومی - محلی از دیدگاه مصرف‌کنندگان به ترتیب اولویت (بر اساس آماره میانگین)

ردیف	گروه دوم: رضایت از غذاهای محلی و طبیعی به ترتیب اولویت	(میانگین از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات (CV)
۱	میزان رضایت شما از کیفیت برنج محلی؟	۳/۹۸	۱/۰۵	۰/۲۶۶
۲	میزان رضایت شما از کیفیت سبزیجات محلی؟ (سبزیجاتی که در روستاهای اطراف منطقه شما کشت و برداشت می‌شوند)	۳/۹۲	۱/۰۸	۰/۲۷۸
۳	میزان رضایت شما از کیفیت غذاهای محلی یا همان غذاهای گیاهی و سنتی (طبیعی)؟	۳/۹۱	۱/۰۱	۰/۲۵۸
۴	میزان رضایت شما از کیفیت میوه جات محلی که در مناطق بومی منطقه تولید می‌شوند؟	۳/۸۶	۱/۰۷	۰/۲۷۹
۵	میزان رضایت شما از کیفیت گوشت قرمز، مرغ و تخم مرغ محلی که از افراد بومی تهیه و خرید می‌شود؟	۳/۸۴	۱/۰۷	۰/۲۷۸
۶	میزان رضایت شما از کیفیت لبنیات محلی (ماست و دوغ محلی)؟	۳/۸۲	۱/۱۱	۲۹۲
	میانگین مجموع متغیرها	۳/۸۸	۱/۰۷	۰/۲۷۵
	میانگین مجموع متغیرهای غذاهای گروه اول و دوم	کل: ۳/۰۶	۰/۶۶	
		شهر: ۳/۰۱	۰/۶۶۷	
		روستا: ۳/۱۲	۰/۶۶۴	

#### -شاخص ایمنی و سلامت مواد غذایی (اضطراب و نگرانی)

یکی دیگر از ابعاد ایمنی مواد غذایی، میزان سلامت و عدم بیماری‌زا بودن مواد غذایی بوده که منجر به کاهش نگرانی و اضطراب در بین مصرف‌کنندگان می‌گردد. یافته‌های تحقیق (جدول ۵) حاکی از میزان نگرانی مصرف‌کنندگان در سطح زیاد (میانگین کل = ۳/۹۰) می‌باشد. لازم به ذکر است که میزان نگرانی

در بین مصرف‌کنندگان روستایی (میانگین: ۳/۸۱) نسبت به جامعه شهری (۳/۹۷) در سطحی پایین‌تر بوده است. از آنجاکه متغیرهای مربوط به ایمنی و سلامت مواد غذایی دارای معنای منفی بوده‌اند، بنابراین اقدام به معکوس‌سازی آنان گردید. در نتیجه شاخص ایمنی و سلامت مواد غذایی از دیدگاه مصرف‌کنندگان شهری - روستایی در سطح پایین (میانگین: ۱/۹۷) ارزیابی شده است.

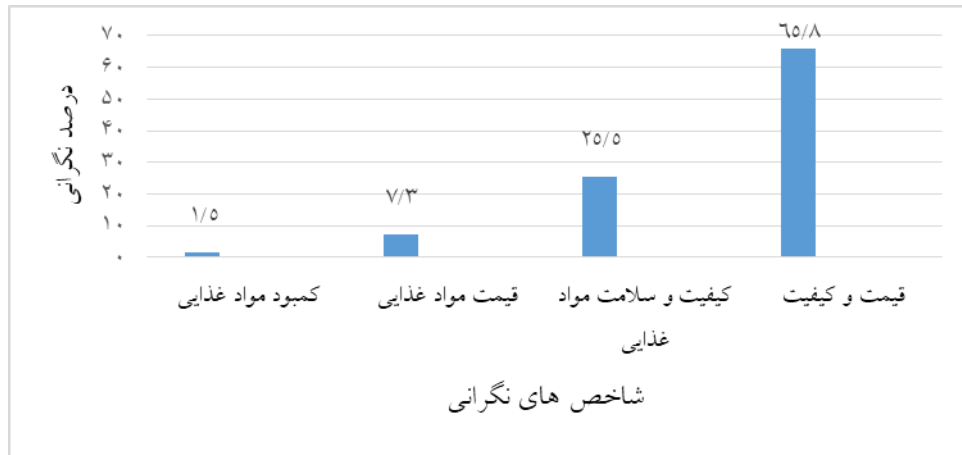
جدول (۵) - وضعیت شاخص ایمنی و سلامت مواد غذایی به ترتیب اولویت از دیدگاه پاسخ دهندگان

ردیف	گویه های شاخص ایمنی و سلامت مواد غذایی (اضطراب و نگرانی)	(میانگین از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات (CV)
۱	من نگران مصرف بیش از اندازه سموم و کودهای شیمیایی در محصولات کشاورزی هستم	۴/۲۱	۰/۹۶۸	۰/۲۲۹
۲	من نگران خرید و مصرف مواد غذایی فرآوری شده صنعتی هستم	۴/۲۱	۰/۹۶۸	۰/۲۳۲
۳	من با ترس و نگرانی از غذای رستوران، بیرون بر و فست فودها استفاده میکنم	۳/۹۴	۱/۱۱۷	۰/۲۹۷
۴	من نگران کیفیت و سالم بودن مواد غذایی هستم	۳/۹۰	۱/۰۳	۰/۲۶۴
۵	من نگران بیماری های ناشی از مواد غذایی هستم	۳/۸۲	۱/۰۷	۰/۲۸۱
۶	من نگران عدم نظارت بر کیفیت و سلامت مواد غذایی هستم	۳/۸۱	۱/۰۶	۰/۲۷۸
۷	من نگران هستم مواد غذایی که خرید میکنم تقلبی و ناسالم باشند	۳/۸۰	۱/۰۳	۰/۲۷۰
۸	من نگران فاسد بون مواد غذایی هستم	۳/۷۵	۰/۹۱۹	۰/۲۴۵
۹	من نگران افزودنی های بیش از استاندارد مواد غذایی هستم	۳/۷۴	۰/۹۴۱	۰/۲۵۱
۱۰	من با نگرانی از غذاهای بین راهی استفاده می کنیم	۳/۷۰	۰/۹۱۴	۰/۲۴۷
۱۱	من با نگرانی از کشاورزان و تولیدکنندگان روستایی خرید میکنم	۲/۵۸	۰/۹۸۷	۰/۳۸۲
	میانگین کل و به تفکیک شهر و روستا:	کل: ۳/۹۰	۰/۸۴۳	
		شهر: ۳/۹۷	۰/۸۲۳	
		روستا: ۳/۸۱	۰/۸۶۸	

**-نگرانی اصلی**

نتایج حاصل از تحقیق در خصوص مسأله اصلی مصرف کنندگان نشان در نمودار (۱) داد که مصرف کنندگان به ترتیب، نگران کیفیت و قیمت مواد غذایی می باشند، اما به صورت جداگانه که مورد بررسی قرار گرفته است، نزدیک ۲۵ درصد نمونه مورد مطالعه نگران

کیفیت و تنها ۷/۳ درصد نگران قیمت مواد غذایی به تنهایی بوده اند. اما به طور ترکیبی، ۶۵/۸ درصد از مصرف کنندگان مورد مطالعه نگران هر دو مولفه کیفیت و قیمت مواد غذایی بوده اند.



نمودار (۱) - نگرانی اصلی مصرف‌کنندگان مواد غذایی به درصد.

است. شاخص رضایت‌مندی از کیفیت و سلامت مواد غذایی از میانگین مجموع متغیرهای هر کدام از ابعاد به دست آمده است. متغیرهای درآمد و تحصیلات که به صورت رتبه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفته بود.

- بررسی رابطه وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانوار با میزان رضایت از کیفیت و سلامت مواد غذایی  
در این تحقیق ارتباط متغیرهای اقتصادی - اجتماعی با شاخص‌های کیفیت و سلامت مواد غذایی مورد بررسی قرار گرفته که نتایج در جدول (۶) آمده

جدول (۶) - بررسی رابطه بین متغیرهای اقتصادی - اجتماعی با میزان رضایت مصرف‌کنندگان از کیفیت مواد غذایی

ردیف	متغیرهای اقتصادی و اجتماعی خانوار	شاخص کیفیت	ضریب همبستگی	مقدار (r)	سطح معنی‌داری
۱	تحصیلات مردان	رضایت‌مندی از کیفیت	سپیرمن	-۰/۱۰۴	۰/۰۳۸
۲	تحصیلات زنان	رضایت‌مندی از کیفیت	سپیرمن	-۰/۰۴۲	۰/۴۰۲
۳	بعد خانوار	رضایت‌مندی از کیفیت	سپیرمن	۰/۰۷۹	۰/۱۱۵
۴	سن	رضایت‌مندی از کیفیت	سپیرمن	-۰/۰۷۷	۰/۱۲۵
۵	درآمد	رضایت‌مندی از کیفیت	سپیرمن	۰/۰۶۶	۰/۱۸۶

نداشته است (جدول ۷). این یافته‌ها حاکی از تأثیر کیفیت و ایمنی مواد غذایی بر روی دیدگاه مصرف‌کنندگان و ایجاد نگرانی در بین آنان شده است. در واقع، موضوع کیفیت و سلامت مواد غذایی یک مساله کلی و فارغ از موضوع دسترسی و قدرت خرید مواد

نتایج حاصل از ضریب همبستگی سپیرمن در جدول (۷) نشان می‌دهد که هیچکدام از متغیرهای اقتصادی - اجتماعی خانوارهای پاسخ‌دهنده تحقیق با شاخص ایمنی و سلامت مواد غذایی (اضطراب و نگرانی از بیماری مواد غذایی) ارتباط آماری معنی‌دار

گروه‌های امن و مطلوب غذایی قرار می‌دادند. اما این مطالعه نشان داد که مساله کیفیت و سلامت مواد غذایی منحصر به اقشار فقیر و کم درآمد نیست، بلکه موجب نگرانی روزافزون اکثریت خانوارهای مورد مطالعه گردیده است.

غذایی می‌باشد و به عبارت دیگر، تمام گروه‌های درآمدی و اجتماعی به نوعی نگران عدم کیفیت و ایمنی مواد غذایی مورد مصرف هستند. برعکس سایر روش‌های سنجش امنیت و ناامنی غذایی که متکی بر ابعاد کمی و اقتصادی بوده‌اند و افراد و گروه‌های با درآمد بالا را به دلیل دسترسی و قدرت خرید بالا، همیشه در

جدول (۷) - بررسی رابطه بین متغیرهای اجتماعی - اقتصادی خانوار با شاخص اضطراب و نگرانی

ردیف	نام شاخص خانوار	شاخص امنیت غذایی	ضریب همبستگی	مقدار (r)	سطح معنی‌داری
۱	سن	اضطراب و نگرانی	اسپیرمن	-۰/۰۵۲	۰/۲۹۶
۲	درآمد	اضطراب و نگرانی	اسپیرمن	۰/۰۲۲	۰/۶۶۸
۳	تحصیلات مردان	اضطراب و نگرانی	اسپیرمن	-۰/۰۴۵	۰/۳۶۵
۴	تحصیلات زنان	اضطراب و نگرانی	اسپیرمن	۰/۰۴۵	۰/۳۶۹
۵	بعد خانوار	اضطراب و نگرانی	اسپیرمن	۰/۰۴۵	۰/۳۶۹

شهری و مردان و زنان پاسخ دهنده به یک اندازه نگران سلامت مواد غذایی بوده‌اند و تفاوت چشمگیر و معنی‌داری بین آنان مشاهده نگردید. یکی از نتایج قابل تأمل، تفاوت معنی‌دار میزان اضطراب و نگرانی بین افراد حاضر در شبکه‌های اجتماعی (مجازی) با افرادی بوده است که عضو هیچ کدام از شبکه‌های اجتماعی نبوده‌اند. به طوری که میزان اضطراب و نگرانی افراد عضو شبکه‌های اجتماعی بیشتر از افرادی بوده است که در این شبکه‌ها عضو نیستند. شاید به دلیل انتشار روزافزون تصاویر، فیلم و اخبار منفی و نگران‌کننده در رابطه با عدم سلامت مواد غذایی در شبکه‌های اجتماعی باشد.

#### -آزمون مقایسه میانگین‌ها

در ادامه با استفاده از آزمون‌های ناپارامتری من-ویتنی، ویلکاکسون و کروسکال والیس به مقایسه میانگین شاخص‌های میزان رضایت از کیفیت و سلامت مواد غذایی بین گروه‌های مختلف جامعه آماری از نظر متغیرهای جنسیت، سکونت (شهری-روستایی)، تحصیلات، شغل و درآمد پرداخته شده است. نتایج آزمون مقایسه میانگین شاخص‌های رضایت‌مندی از کیفیت مواد غذایی (جدول ۸) با استفاده از آزمون من-ویتنی بین دو گروه مردان و زنان پژوهش حاضر نشان می‌دهد میزان رضایت‌مندی از کیفیت مواد غذایی بین مردان و زنان باهم تفاوت داشته که این تفاوت نیز در سطح ۰/۰۱ درصد معنی‌دار بوده است. طبقه روستایی و

جدول (۸) - نتایج آزمون من ویتنی برای مقایسه میانگین شاخص‌های امنیت غذایی بین دو گروه مردان و زنان.

نام متغیر	نام گروه	میانگین	Z	سطح معنی‌داری
رضایت‌مندی	مردان	۳/۰۱	-۲/۶۲۱	۰/۰۰۹
	زنان	۳/۲۱		
رضایت‌مندی	شهر	۳/۰۱	-۱/۶۶۰	۰/۰۹۷
	روستا	۳/۱۳		
اضطراب و نگرانی	مردان	۴/۰۲	-۰/۴۵۳	۰/۶۵۱
	زنان	۴/۰۱		
اضطراب و نگرانی	شهر	۴/۰۶	-۱/۱۷۱	۰/۳۴۲
	روستا	۳/۹۵		
اضطراب و نگرانی	عضویت در شبکه‌های مجازی	۴/۰۴	-۳/۳۱۲	۰/۰۲۱
	عدم عضویت در شبکه‌های مجازی	۳/۹۲		

شده است (جدول ۹). نتایج آزمون ویلکاکسون نشان می‌دهد میزان رضایت مصرف‌کنندگان از کیفیت مواد غذایی بومی - طبیعی در سطح بالاتری از مواد غذایی اصلی (هشت گانه) و فرآوری شده جدید قرار داد که این تفاوت در سطح ۰/۰۱ درصد معنی‌دار می‌باشد.

برای مقایسه میانگین میزان رضایت‌مندی از کیفیت و سلامت مواد غذایی گروه‌های هشت‌گانه و اصلی که شامل غذاهای فرآوری و صنعتی نیز می‌شوند با غذاهای محلی - طبیعی از آزمون ناپارامتری ویلکاکسون که برای داده‌های ترتیبی - رتبه‌ای بکار می‌رود، استفاده

جدول (۹) - نتایج آزمون ویلکاکسون برای مقایسه میانگین رضایت‌مندی مصرف‌کنندگان از کیفیت غذاهای فرآوری و صنعتی با غذاهای بومی - طبیعی

نام گروه	متغیر	میانگین	Z	سطح معنی‌داری
مصرف‌کنندگان شهری و روستایی	غذاهای اصلی و فرآوری	۲/۶۱	-۱۴/۵۱۴	۰/۰۰۰
	غذاهای محلی - طبیعی	۳/۸۸		

سلامت و ایمنی مواد غذایی (عدم نگرانی و اضطراب) بین گروه‌های مختلف درآمدی دارای اختلاف معنی‌دار نبوده است.

مقایسه میانگین شاخص‌های کیفیت و سلامت مواد غذایی بین گروه‌های مختلف درآمدی

نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس بین گروه‌های مختلف درآمدی (جدول ۱۰) نشان داد میزان رضایت از کیفیت مواد غذایی و همچنین شاخص

جدول (۱۰) - نتایج آزمون کروسکال والیس برای مقایسه میانگین شاخص‌های امنیت غذایی در بین طبقات مختلف درآمدی.

درآمد	میانگین رضایت‌مندی از کیفیت مواد غذایی	میانگین اضطراب و نگرانی
کمتر از ۵ میلیون	۳	۳/۹۵
۵ تا ۱۰ میلیون	۳/۰۷	۴/۱۱
۱۰ تا ۱۵ میلیون	۳/۰۶	۴/۰۴
۱۵ میلیون به بالا	۳/۲۵	۳/۷۴
فی اسکور	۳/۵۴	۵/۲۷
سطح معنی‌داری	۰/۳۱۵	۰/۱۵۳

### بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه با هدف بررسی میزان رضایت از کیفیت و سلامت مواد غذایی در بین مصرف‌کنندگان شهری و روستایی شهرستان بهمئی انجام گردیده است. امروزه دیگر کیفیت و سلامت مواد غذایی یک موضوع ثانویه برای مصرف‌کنندگان محسوب نمی‌شود و مانند گذشته، امنیت غذایی به موجود بودن و دسترسی به غذای کافی و متنوع محدود نمی‌گردد، بلکه کیفیت، ایمنی و سلامت مواد غذایی یک مساله بسیار مهم و حیاتی برای مصرف‌کنندگان لحاظ می‌گردد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد درآمد اکثریت پاسخ‌دهندگان ماهانه کمتر از ۱۰ میلیون تومان می‌باشد. باتوجه به اینکه اکثریت پاسخ‌دهندگان دارای شغل کارمندی (۴۰ درصد) بوده‌اند، طبیعی است که طبقه درآمدی پنج تا ۱۰ میلیون، بیشترین فراوانی را در بین نمونه آماری داشته باشد. در تأیید این مطلب می‌توان به آمار ارائه شده در سال ۱۴۰۱ توسط لطیفی، معاون رئیس‌جمهور اشاره کرد که متوسط حقوق کارمندان دولت را بین ۸ تا ۹ میلیون دانسته است که شامل ۶۰ درصد کارمندان دولت می‌گردد (Latifi, 2022). بین مولفه‌های اجتماعی و ویژگی‌های فردی پاسخ‌دهندگان، مانند سن، جنسیت،

بعد خانوار، محل سکونت، سطح تحصیلات، نوع شغل و میزان درآمد با میزان رضایت از کیفیت و سلامت مواد غذایی ارتباط معنی‌دار وجود ندارد که با مطالعات (Asgharian Dastnaei et al., 2013; Akbarpoor et al., 2016; Ghadiri Masoum et al., 2016; Aazami et al., 2018; Hatami et al., 2018; Bagheri et al., 2020; Islam and Al Mamun, 2020; Jafarvand et al., 2022) همسو نمی‌باشد. در واقع، موضوع نگرش به کیفیت مواد غذایی و میزان اضطراب و نگرانی از سلامت مواد غذایی، فراتر از شاخص‌های کمی و مرسوم اندازه‌گیری امنیت غذایی می‌باشد که بیشتر بر دسترسی به غذا و قدرت خرید تمرکز داشته‌اند. نتایج نشان داد که نارضایتی از کیفیت مواد غذایی و میزان نگرانی و اضطراب، تنها مربوط و محدود به خانوارهای فقیر، محروم و با سطح درآمد و سواد پایین نبوده است، بلکه یک مساله و چالشی است که اکثریت خانوارهای مورد مطالعه از فقیر تا غنی با سطح تحصیلات و طبقات شغلی مختلف و حتی طبقات شهری و روستایی، درگیر آن می‌باشند. یکی از نتایج قابل تأمل پژوهش حاضر، عدم معنی‌دار بودن میزان رضایت از کیفیت مواد غذایی بین گروه‌های مختلف درآمدی باشد، به طوری که اکثریت مطالعات قبلی در ایران بر تأثیر متغیر اقتصادی (به ویژه درآمد) بر بهبود امنیت غذایی خانوار و کاهش



محلی بیشتر شده است که با مطالعه ( Ickowitz *et al.*, 2019; Chen *et al.*, 2020; Spendrup and Hovmalm, 2022) همخوانی دارد.

باتوجه به نتایج مطالعه می‌توان به این جمع‌بندی رسید که رضایت‌مندی مصرف‌کنندگان از کیفیت مواد غذایی و میزان ایمنی و سلامت مواد غذایی در سطح پایین ارزیابی گردید و علیرغم رشد قیمت مواد غذایی طی چند سال اخیر و فشار اقتصادی بر خانوارها، اما نگرانی اصلی مصرف‌کنندگان، کیفیت و سلامت مواد غذایی بوده است. به طور کلی مساله مصرف‌کنندگان مواد غذایی محدود به موجود بودن و دسترسی (قیمت مواد غذایی و قدرت خرید) نمی‌باشد و اکثریت مصرف‌کنندگان مورد مطالعه نگران کیفیت و ایمنی مواد غذایی هستند و سطح نارضایتی و میزان نگرانی از کیفیت و سلامت مواد غذایی در بین تمام گروه‌های درآمدی - اجتماعی مشاهده گردید، برخلاف آنچه در مطالعات پیشین، گروه‌های درآمدی بالا و طبقات اجتماعی بالاتر، کمتر دچار وضعیت ناامنی غذایی بوده‌اند. در نتیجه پیشنهاد می‌گردد از روش‌های مرسوم و شاخص‌های رایج اندازه‌گیری امنیت غذایی که عموماً کمی و مبتنی بر سطح درآمد و قدرت خرید خانوار می‌باشد باید فاصله گرفت، زیرا تا حدودی گمراه‌کننده و ناکافی بوده و تصویر دقیق و جامعی از افراد ناامن غذایی بازتاب نمی‌دهند و گویای دقیق و جامع وضعیت ناامن غذایی نیستند. بنابراین باید نسبت به مقوله امنیت غذایی یک بازتعریف مفهومی و عملیاتی صورت گیرد و به مانند گذشته، امنیت غذایی را مترادف با شاخص دسترسی به غذایی کافی، دریافت سرانه کالری و تنوع غذایی قلمداد نکنیم که در این نوع تعریف و روش‌های اندازه‌گیری، معمولاً اقبال پر درآمد در طبقه افراد با

ناامنی غذایی تأکید داشته‌اند که به برخی از مطالعات اشاره می‌گردد ( Savari *et al.*, 2014; Rostami *et al.*, 2014; Pakravan *et al.*, 2015; Mousavi Nasab and Rahmani, 2016; Zera *et al.*, 2017; Savari and Ghanian, 2019; shokri and Assari Arani, 2020; Pakravan-Charvadeh *et al.*, 2020; Soltani *et al.*, 2020; Shabanzadeh-Khoshrody and Hosseini, 2021; Memarzadehtehran *et al.*, 2022). همچنین آزمون مقایسه میانگین کروسکال والیس حاکی از عدم معنی دار بودن میزان نگرانی و اضطراب از سلامت مواد غذایی بین گروه‌های مختلف شغلی و درآمدی بوده است. باتوجه به اینکه در مطالعات و روش‌های قبلی اندازه‌گیری امنیت غذایی از شاخص‌های کمی استفاده می‌گردید و بیشتر به شاخص ناامنی غذایی پرداخته می‌شد که یک شاخص مبتنی بر دسترسی به غذای کافی برای اعضای خانوار می‌باشد، بدیهی بود که متغیر درآمد نقش کلیدی و حیاتی در افزایش قدرت خرید و میزان دسترسی به مواد غذایی ایفا نماید، اما در این مطالعه باتوجه به افزایش استفاده و مصرف روزافزون سموم و کودهای شیمیایی، غذاهای فست‌فودی و فرآوری شده از یک سو و افزایش بیماری‌های غیرواگیردار از سوی دیگر موجب کاهش کیفیت مواد غذایی و افزایش نگرانی در بین مصرف‌کنندگان گردیده است که با مطالعات (Knox, 2000) همسو می‌باشد. همچنین عدم نظارت قوی و دقیق و رعایت استانداردهای بهداشت و ایمنی در تولید تا فرآوری، فروش و مصرف مواد غذایی، بنابراین میزان رضایت از کیفیت مواد غذایی و افزایش اضطراب و نگرانی نسبت به سلامت و ایمنی مواد غذایی در بین همه گروه‌های اقتصادی و اجتماعی شهری و روستایی مشاهده گردید. به طوری که میزان رضایت و گرایش مردم به استفاده از غذاهای بومی و

کاهش نگرانی مصرف‌کنندگان نسبت به آلودگی و بیماری‌های با منشأ مواد غذایی باید سازمان‌های کنترل بیماری و نظارت بر کیفیت و سلامت مواد غذایی، به صورت جدی حساسیت به خرج دهند، همچنین وزارت جهاد کشاورزی بعنوان متولی اصلی امنیت غذایی در رابطه با میزان مصرف سموم و کودهای شیمیایی کنترل و در حد استاندارد مجوز مصرف دهد.

### تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی برای اعلام ندارند.

امنیت غذایی بالا قرار می‌گرفتند و معمولاً گروه‌های با سطح درآمد و تحصیلات پایین، روستایی و با بعد خانوار بالا در طبقه ناامن غذایی شدید قرار می‌گرفتند، اما یافته‌های این مطالعه نشان داد این رویکرد سنتی و روش‌های اندازه‌گیری کمی نمی‌توانند بازتاب دهنده واقعی امنیت غذایی واقعی باشند، بلکه درک و نگرش مصرف‌کنندگان یک مقوله پیچیده و چندبعدی می‌باشد که نیاز به رویکردهای کمی - کیفی و فراتر از شاخص‌های کمی می‌باشد. از نظر اجرایی هم باید نسبت به مقوله نظارت و استانداردسازی مواد غذایی سالم، دقت بیشتری اعمال گردد. زیرا مصرف‌کنندگان اذعان داشته‌اند که نظارت و کنترل بر کیفیت و سلامت مواد غذایی در سطح ضعیف می‌باشد، بنابراین جهت

### منابع

- Aazami, M., Hashemi Amin, N. and Soroush Mehr, H. (2018). A Survey on Food Insecurity of Rural Households and Factors Affecting It in Khuzestan Province of Iran: A Case Study of Bostan Sub-district. *Village and Development*, 20(4): 73-94. [In Persian]
- Akbarpoor, M., Mahdavi Damghani, A., Deihimfard, R. and Veisi, H. (2016). Assessment of the food security status in Marvdasht County. *Journal of Agroecology*, 6(1): 1-10. [In Persian]
- Alonso, E. B., Cockx, L. and Swinnen, J. (2018). Culture and food security. *Global Food Security*, 17(1):113-127.
- Andersen, B. V. and Hyldig, G. (2015a). Consumers' view on determinants to food satisfaction. A qualitative approach. *Appetite*, 95(1): 9-16.
- Andersen, B. V. and Hyldig, G. (2015b). Food satisfaction: Integrating feelings before, during and after food intake. *Food Quality and Preference*, 43(1):126-134.
- Apaolaza, V., Hartmann, P., D'souza, C. and López, C. M. (2018). Eat organic-Feel good? The relationship between organic food consumption, health concern and subjective wellbeing. *Food Quality and Preference*, 63(1): 51-62.
- Asgharian Dastnaei, A., Karami, E. and Keshavarz, M. (2013). Determinants of rural households' food security. *Agricultural Economics*, 7(1): 85-107. [In Persian]
- Bagheri, M., Hadad, H. and Shirvanian, A.R. (2020). Study of relationship between food security and income poverty in rural areas of guilan province in Iran: a case study of amlash county. *Village and Development*, 22(4): 157-18۰. [In Persian]
- Candel, J. J. (2018). Diagnosing integrated food security strategies. *NJAS-Wageningen Journal of Life Sciences*, 84(1):103-113.

- Chavas, J.-P. 2017. On food security and the economic valuation of food. *Food Policy*, 69: 58-67.
- Chen, P.-C., Yu, M.-M., Shih, J.-C., Chang, C.-C. and Hsu, S.-H. (2019). A reassessment of the global food security index by using a hierarchical data envelopment analysis approach. *European Journal of Operational Research*, 272 (2): 687-698.
- Chen, X., Gao, Z. and Mcfadden, B. R. (2020). Reveal preference reversal in consumer preference for sustainable food products. *Food Quality and Preference*, 79: 103754.
- Coates, J., Swindale, A. and Bilinsky, P. (2007). Household food insecurity access scale (HFIAS) for measurement of food access: indicator guide: version 3. Washington, D.C: 1-29.
- Dorosti, A., Mira, S. A. and Haghghi, M. (2014). Evaluation of factors affecting customer satisfaction in the restaurant industry. Case study: Boof restaurant chain. *New Marketing Research Journal*, 4(3): 75-88. [In Persian]
- Food and Agriculture Organization (FAO). (1996). Rome declaration on world food security and world food summit plan of action. Italy: FAO.
- Food and Agriculture Organization (FAO), A. (2008). An introduction to the basic concepts of food security. FAO, Rome, Italy.
- Ferree, M. (1973). What is food quality? *Journal of Food Distribution Research*, 4(2): 34-36.
- Ghadiri Masoum, M., Rezvani, M. R. and Cheraghi, M. (2016). Case study: analysis of factors affecting sustainable food security rural households: Zanjan township. *Journal of Rural Research*, 7(4): 658-671. [In Persian]
- Godfray, H. C. J., Beddington, J. R., Crute, I. R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J., et al. (2010). Food security: the challenge of feeding 9 billion people. *Science*, 327(5967): 812-818.
- Grunert, K. G. (2005). Food quality and safety: consumer perception and demand. *European Review of Agricultural Economics*, 32(3): 369-391.
- Grunert, K. G., Dean, M., Raats, M. M., Nielsen, N.A. and Lumbers, M. (2007). A measure of satisfaction with food-related life. *Appetite*, 49(2): 486-493.
- Hatami, J., Shobeiri, S. M. and Noroozi, O. (2018). Policy Research on Food Safety: A Qualitative Research. *Majlis and Rahbord*, 25(95): 95-124. [In Persian]
- Hojjati, M. and Noshad, M. (2019). Challenges in health, quality and food security in Iran. *Strategic Research Journal of Agricultural Sciences and Natural Resources*, 4(1):81-94. [In Persian]
- Houghton, J. R., Rowe, G., Frewer, L. J., Van Kleef, E., Chryssochoidis, G., Kehagia, O., et al. (2008). The quality of food risk management in Europe: Perspectives and priorities. *Food Policy*, 33, 13-26.
- Ickowitz, A., Powell, B., Rowland, D., Jones, A. and Sunderland, T. (2019). Agricultural intensification, dietary diversity, and markets in the global food security narrative. *Global Food Security*, 20: 9-16.
- Islam, M. M. and Al Mamun, M. A. (2020). Beyond the risks to food availability—linking climatic hazard vulnerability with the food access of delta-dwelling households. *Food Security*, 12(1): 37-58.
- Jafarvand, E., Abdollahi, Z., Edalati, S., Niknam, M. H. and Jalali, M. (2022). Food Security Threats for the World and Iran. *Iranian Journal of Culture and Health Promotion*, 6(3): 443-451. [In Persian]
- Jamini, D., Amini, A., Ghadermarzi, H. and Tavakoli, J. (2017). Measurement of food security and investigation of its challenges in rural areas (Case Study: Badr District from Ravansar County). *Regional Planning*, 7(27): 87-102. [In Persian]
- Jiren, T. S., Dorresteyn, I., Hanspach, J., Schultner, J., Bergsten, A., Manlosa, A., et al. (2020). Alternative discourses around the governance of food security: A case study from Ethiopia. *Global Food Security*, (24): 100338.
- Knox, B. (2000). Consumer perception and understanding of risk from food. *British Medical Bulletin*, 56(1): 97-109.
- Lagerkvist, C. J., Normann, A. and Åström, A. (2017). Product satisfaction in food choice is multiple-reference dependent: Evidence from an in-store non-hypothetical consumer experiment on bread. *Food Quality and Preference*, 56(1): 8-17.

- Liu, R. and Grunert, K.G. (2020). Satisfaction with food-related life and beliefs about food health, safety, freshness and taste among the elderly in China: A segmentation analysis. *Food Quality and Preference*, (79): 103775.
- Memarzadehtehran, G., Zamani, I., Alborzi, M. and Poormehdi, K. (2022). Examining the level of customer satisfaction based on supply chain management in food industry companies. *New Entrepreneurship and Business Strategies*, 1(2): 83-96. [In Persian]
- Minocha, S., Makkar, S., Swaminathan, S., Thomas, T., Webb, P. and Kurpad, A.V. (2019). Supply and demand of high-quality protein foods in India: Trends and opportunities. *Global Food Security*, (23): 139-148.
- Mousavi Nasab, E. and Rahmani, R. (2016). Food security status in different income groups (Case Study: Boyer-Ahmad City). *Agricultural Economics and Development*, 23(4): 217-245. [In Persian]
- Pakravan-Charvadeh, M. R., Hosseini, S. S. and Nori Naeni, S. (2020). Determining socio-economic factors associated with household food security in rural and urban areas in Khuzestan Province. *Iranian Journal of Economic Research*, 25(83): 113-136. [In Persian]
- Pakravan, M. R., Hosseini, S. S., Salami, H. and Yazdani, S. (2015). Identifying effective factors on food security of Iranian's rural and urban household. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 46(3): 395-408. [In Persian]
- Pérez-Escamilla, R., Gubert, M. B., Rogers, B. and Hromi-Fiedler, A. (2017). Food security measurement and governance: assessment of the usefulness of diverse food insecurity indicators for policy makers. *Global Food Security*, (14): 96-104.
- Rostami, F., Shahmoradi, M. and Baghaei, S. (2014). Factors affecting on rural households food security (Case study: Karnachy Village in Kermanshah County). *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 45(4): 725-737.
- Saba, A., Sinesio, F., Moneta, E., Dinnella, C., Laureati, M., Torri, L., et al. (2019). Measuring consumers attitudes towards health and taste and their association with food-related life-styles and preferences. *Food Quality and Preference*, 73: 25-37.
- Sarmad, Z., Bazargan, A. and Hejazi, E. (1998). *Methodologies in behavioral sciences*. Tehran: Agah Publications. pp 5-220.
- Savari, M. and Ghanian, M. (2019). Analysis of challenges and strategies for improving the food security in iranian rural households using hierarchical analysis. *Village and Development*, 22(3): 95-124. [In Persian]
- Savari, M., Shabanali Fami, H. and Daneshvar Ameri, Z. (2014). Analysis situation food security and factors affecting thereon in the rural society city of divandarreh. *Journal of Rural Research*, 5(2): 311-332. [In Persian]
- Shabanzadeh-Khoshrody, M. and Hosseini, S.S. (2021). Investigation of factors affecting the household food security in tehran province of Iran. *Agricultural Economics and Development*, 29(3): 209-237. [In Persian]
- Shokri, N. and Assari Arani, A. (2020). Evaluating the factors affecting food security in Kermanshah province (application of quantile regression technique). *Agricultural Economics Research*, 12(45): 181-202. [In Persian]
- Soltani, A., Alimagham, S., Nehbandani, A., Torabi, B., Zeinali, E., Zand, E., et al (2020). Future food self-sufficiency in Iran: A model-based analysis. *Global Food Security*, 24:100351.
- Spendrup, S. and Hovmalm, H. P. (2022). Consumer attitudes and beliefs towards plant-based food in different degrees of processing–The case of Sweden. *Food Quality and Preference*, 102: 104673.
- Tamburino, L., Bravo, G., Clough, Y. and Nicholas, K. A. (2020). From population to production: 50 years of scientific literature on how to feed the world. *Global Food Security*, 24: 100346.
- UNIT, E. I. (2014). *Global Food Security Index 2014. An annual measure of the state of global food security*. DuPont. The Economist Intelligence Unit: London, UK, 2014.

- 
- Walls, H., Baker, P., Chirwa, E. and Hawkins, B. (2019). Food security, food safety and healthy nutrition: are they compatible? *Global Food Security*, 21: 69-71.
  - Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., et al. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The Lancet*, 393(10170): 447-492.
  - Zaharia, S., Masters, W. A., Ghosh, S., Shively, G. E., Gurung, S., Manohar, S., et al. (2021). Recovery without resilience? A novel way to measure nutritional resilience in Nepal, Bangladesh, and Uganda. *Global Food Security*, 31: 100573.
  - Zera'At Kish, S.Y. and Kamaei, Z. (2017). Factors affecting food security of rural farming households in Kohkiluyeh and boyer-ahmad province of Iran. *Journal of Food Technology and Nutrition*, 14(2):.77-86. [In Persian]